

Stjepan Pantelić, NAJSTARIJA POVIJEST HRVATA, Mainz 1993, str. 97.

U izdanju starohrvatskog Udruženja "Croatia Antiqua" pojavila se knjiga S. Pantelića "Najstarija povijest Hrvata", koja je na žalost dobila u medijima popriličan publicitet, pa smo zbog toga bili prisiljeni osvrnuti se na nju.

Knjiga Stjepana Pantelića "Najstarija povijest Hrvata" podijeljena je na sedam cjelina. Prava cjelina "Postanak hrvatskog imena" (str. 7-10) pokušava riješiti etimologiju hrvatskog imena smatrajući da je najbolji put za njegovo rješavanje proučavanje mitologije Starih Hrvata i kult njihovih božanstava. Možda bismo se s ovom tezom mogli i složiti, makar ne smatramo da mitologija mora biti u nužnoj vezi s imenom nekog naroda. No, pravi problem nastaje tek kad autor pokušava ime Hrvata objasniti postojanjem kulta neke božice Hrvade, za koju iz samog teksta poglavlja uopće nije dokazano niti da je njezin kult postojao čak ni kod polapskih Slavena o kojima zapravo i govori najveći dio knjige, a kamoli među Hrvatima. Autor ističe postojanje neke anglosaksonske božice koju Beda Časni zove Rheda. Po autoru ta riječ u anglosaksonskom znači "veličanstven, slavan, gloriosus" (str. 8), a te se riječi u starovisokonjemačkom prevode s riječju Hruod. Objašnjavajući neujednačenost pisanja fonema "u" i "v" u srednjem vijeku, te pisanje obaju fonema grafomom "u" autor navedeni pridjev čita kao "hrvod" iz čega zaključuje: "Hrvati su prema tome dobili svoje ime prema božici Hrvadi" (str. 9). Nadalje, autor rasprostranjenost hrvatskog imena u srednjovjekovnim njemačkim zemljama nalazi u imenima poput "Hruodsuuind", "Hruotgast", "Hruotbrath", "Hruodger" itd., za koja nam se čini da ih je lakše izvesti iz već spomenutog korijena *germanske* provenijencije, te da nema nikakva razloga dovesti ih u vezu s Hrvatima. Osim toga, imena takvog tipa nisu zabilježena ni u dokumentima s područja Hrvatske u srednjem vijeku. Općenito nam se čini malo vjerojatnim da bi Slaveni štovali božicu čije se ime može objasniti jedino germanskim riječima.

Autor smatra, ponovno na temelju sličnosti zvuka tih dviju riječi, da je sjedište te pretpostavljene božice bila Rethra i to dokazuje pozivanjem na Helmoldovo djelo "Chronica Slavorum" (knj. I, gl. 2), ali ne donosi u bilješki citat, te ćemo navedeni tekst ovdje donijeti. Govoreći o slavenskim plemenima istočno od Labe, Helmold kaže da se zapadno od Odre nalazi provincija "Winulorum", onih koji se zovu "Tholenzi" ili "Redarii", te nastavlja: "Civitas eorum vulgatissima Rethre, sedes ydolatrie. Templum ibi magnum constructum demonibus, quorum princeps est Radegast. Simulacrum eius auro, lectus eius ostro paratus. Civitas ipsa novem habet portas undique lacu profundo inclusas. Pons ligneus transitum prebet, per quem tantum sacrificantibus aut responsa petentibus via conceditur." Kako je vidljivo u navedenom se tekstu među božanstvima poimence spominje samo Radogost, a nema govora ni o kakvoj Hrvadi. Osim toga, Radogost je istaknut kao "princeps" poganskih božanstava, te je jasno da je navedeni hram posvećen njemu u prvom redu. Sam autor kasnije govori o istom hramu kao hramu boga Radogosta i to potvrđuje više-manje neizmijenjenim citatom iz Adama Bremenskog (zapravo ga je i Helmold preuzeo od njega).

Autor potom navodi polapska slavenska plemena za koja bez ikakve navedene argumentacije tvrdi da su slavila božicu Hrvadu i boga Radogosta, te zaključuje "da se dođuše pod Hrvatima ima shvatiti jedan narod, koji su se nazivali Retheri, Redari, Tolensani, Reregi, Abodriti, Horithi, Kureti, Chruadi i na kraju Hrvati, ali da je to ime bilo upotrebljavano za sva slavenska plemena

koja su slavila božicu Hrvadu i boga Radogosta, rimskog boga Merkura" (str. 10) (!). U toj je rečenici zapravo i sadržana osnovna pogreška cijele knjige, jer autor na temelju navedenog zaključka, bez ikakva ustručavanja proglašuje sva ta plemena Hrvatima, a njihove vladare hrvatskim kraljevima.

Druga cjelina "Pradomovina i seoba Hrvata" (str. 11-29) sastoji se od uvodnog dijela (str. 11-13), te dva poglavlja *Seoba Hrvata na sjever* (str. 13-18) i *Seoba Hrvata na jug* (str. 18-29). U uvodnom dijelu autor smješta pradomovinu Hrvata na područje oko rijeke Dnjestra i Dona, te polemizira s iranskom teorijom o njihovu podrijetlu. Problem je pri tome što ni iranska teorija ne smatra da su Hrvati u današnju Hrvatsku došli direktno iz Irana, te autorova argumentacija zapravo ništa i ne govori o toj tezi. U poglavlju "Seoba Hrvata na sjever" autor donosi podatke za koje smatra da se mogu povezati s Hrvatima na Baltičkom moru. Pri tome čini brojne pogreške povezujući na osnovi već spomenute sličnosti imena zapravo različite narode. Tako Ptolemejeve Kareote smatra Kuretima, ove, koji su zapravo letonsko pleme Kuri i po kojima se dio Letonije jugozapadno od Rige naziva u njemačkim tekstovima Kurland, povezuje na temelju teksta Tome Arhiđakona s Hrvatima. Mislimo da je kod Tome prije riječ o njegovoj erudiciji i poznavanju antičke književnosti iz koje je uzeo navedeni termin, a ne o tome da bi on povezivao ove Hrvate s ovim balto-slavenskim narodom. Na istom mjestu autor Kurete povezuje s istočnoslavenskim plemenom Kriviča. Sam autor konstatira da Kriviče spominje Konstantin Porfirogenet pod imenom "Kribetaieni", te je samim time očito da ih nije smatrao istim narodom. Osim toga, Konstantin Porfirogenet, koji obično ističe veze pojedinih naroda, ne govori ništa o nekakvoj vezi Kriviča i Hrvata. Autor, nadalje, spominje da Nestor naziva Kure Kors, a sam nekoliko strana ranije govori o spomenu nekog naroda koji zove Horvati, a koji se nalazio na rijeci Dnjestar u današnjoj Ukrajini, te ih prema tome ni on ne smatra čak ni istoimenim, a kamoli jednim narodom. Da bi zbrka bila veća, autor, ne potkrepljujući to nikakvim dokazom, navodi da su Danci nazivali zemlju Kura Karelija, čime nas zapravo dovodi u vezu s još jednim područjem, današnjom Karelijskom Autonomnom Republikom u sklopu Ruske Federacije, naseljenom narodom srodnim Fincima.

Autor, nadalje, nakon nejasne opaske da je ovo bio pregled seobe Hrvata sa Sarmatima prema sjeveru, zaključuje "da su Hrvati doista Slaveni, i da se nisu istom negdje u Poljskoj mogli slavizirati, jer bi onda preuzeli poljski jezik i kao takvi nestali u Poljskoj" (str. 17). Mislimo da je pri tome kriva već pretpostavka o formiranosti poljskog jezika u to doba. Činjenica je da se etnogeneza svih europskih, pa tako i slavenskih naroda, nije odigrala preko noći, nego je bila proces koji je trajao stoljećima. Poznato je, već i iz starije povijesne literature, da su u etnogenezi Poljaka osim slavenskog plemena Poljaka (Poljana) sudjelovala i druga slavenska plemena (Lesi, Vislani, Mazovljani, Bobrani, Opoljani itd.), u etnogenezi Čeha osim plemena Čcha plemena Lučani, Lemuzi, Pšovani, Hrvati i neki drugi, a slično je bilo i s etnogenezom ostalih slavenskih naroda. Smatramo da je na ovome mjestu zgodno upozoriti na činjenicu o postojanju Hrvata u staroj Češkoj i podatak, iznesen već u djelima F. Dvornika, autora čijim se nekim radovima koristio i S. Pantelić, da je najmoćnija kneževska češka obitelj, čiji je član bio i sv. Adalbert (Vojtjeh), apostol Prusa, Slavnikovići, koja se krajem X. stoljeća borila za primat s Premislovićima, pripadala upravo tom plemenu. Ista je porodica bila i u vrlo dobrim odnosima s Otonom III, a uništena je u dinastičkim borbama u Češkoj, pošto je Boleslav II. iskoristio odsutnost posljednjeg glavaru obitelji, kneza Sobeslava, koji se s većinom vojske nalazio na nekoj od Otonovih vojnih ekspedicija. Smatramo da se podatak iz Konstantina Porfirogeneta o Bijeloj Hrvatskoj odnosi upravo na područje Slavnikovića, koje se prostiralo na razmeđu Poljske, Češke, Moravske i područja naseljenog polapskim srpskim plemenima i igralo vrlo važnu ulogu u političkoj ravnoteži te oblasti.

Na kraju istog poglavlja autor još jednom pobija iransku teoriju o podrijetlu Hrvata, ali i ovaj put pomalo neobičnom argumentacijom. Smatrajući da mu u tome može najbolje pomoći mitologija Hrvata i Perzijanaca, ali i tu čini uobičajenu pogrešku korištenja neadekvatnih izvora. Kao

izvor za perzijsku mitologiju rabi djelo "Epitoma Historiarum Philippicarum" rimskog pisca iz 3. stoljeća Marka Juniana Justina, te na osnovi krivog shvaćanja njegova teksta smatra da su Perzijanci imali bogove sunca i mjeseca, a potpuno zanemaruje uvriježeno mišljenje o dualističkoj religiji, baziranoj na Zaratustrinu učenju, koja je bitno utjecala i na brojne srednjovjekovne dualističke sljedbe. Vjerojatno se navod koji donosi odnosi na mitraizam, koji je također potekao iz Perzije. Kao izvor za mitologiju Hrvata, osim što ponavlja već poznate postavke o Radogostu i Hrvadi, autor donosi još jedan citat iz Helmoda, koji se također zapravo odnosi na polapske Slavene (I, 52), a kojim dokazuje da je njihova religija bila dualistička. Smatramo da sama činjenica dualističke religije nije ni dokaz za ispravnost iranske teorije, ali nikako ne može biti protudokaz za nju. Osim toga, mislim da nitko do sada nije osporio zajedničko indoeuropsko podrijetlo Slavena, pa među njima i Hrvata, i Iranaca, te da se sličnosti mogu lakše izvesti iz toga.

U poglavlju "Seoba Hrvata na jug", autor nakon kraćeg ekskursa u kojem na osnovi sličnosti imena izjednačuje germanske Rugijce iz V. stoljeća i slavenske Rujane iz XII. stoljeća, prelazi na vijest o pobuni Adalberta Korušskog protiv car Konrada 1035. godine, a smatra je dokazom "da su se Hrvati sa sjevera iz susjedstva s Fincima doselili u blizinu rijeke Sale" (Str. 21). Sam autor donosi kratak pregled mišljenja povjesničara o tome tko su bili Hrvati i Mirmidonci u koje se pouzdavao vojvoda Adalbert (Mandić, Klaić, N., Šišić, Kos, Hauptmann), te odbacuje pretpostavku da su to Hrvati iz Hrvatske i smatra da se podatak odnosi na Hrvate na Sali. Za Mirmidonce smatra da su Mardi, koje smatra finskim plemenom i za koje tvrdi da su ih zapadni izvori nazivali Turcima. Kao dokazni materijal donosi podatke Nestora, Jordanesa, Konstantina Porfirogeneta i Marka Pola koji se najvjerojatnije svi odnose na povijest Mordvinaca, ugro-finskog naroda u današnjoj Mordvinskoj Autonomnoj Republici u sklopu Ruske Federacije. Autor nadalje smatra, objašnjavajući to sumnjivom pričom narodne etimologije, da je jedna skupina tog naroda živjela na Sali, a da se nazivala Chudici (koje njemački povjesničari smatraju jednim ogrankom polapskih Srba). Zanimljiv je podatak koji autor donosi o delegaciji grada Kopra koja je na državnom saboru u Bambergu tražila zaštitu protiv vojvode Adalberta, što zapravo još pojačava naše mišljenje da se podatak o Hrvatima mora shvatiti kao podatak o Hrvatima iz Hrvatske, koji bi sigurno lakše utjecali na Adalbertove operacije u Istri, od pretpostavljenih Hrvata na Sali. Unatoč tome, autor u ovome ekskursu donosi i neke zanimljive podatke. Tako navodi da se na području oko rijeke Sale nalaze sela Gross Korbetha, Klein Korbetha i Korbetha (Chruvati inferior, Chruvati superior, Chruvati), koja i suvremeni njemački autori dovode u vezu s Hrvatima, te također i mjesta Gross Aga, Klein Aga, Aga, Tschorba i Kayna, za koja autor smatra da su "očito turskog odnosno finskog porijekla" (!) (str. 24), te mjesto Borna, koje ga podsjeća na ime hrvatskog kneza Borne. Na žalost, autor nije pošao u pravu obradu tih toponima, te utvrdio kada se, na primjer, prvi put spominju u izvorima niti proučio njihovu povijest. Zanimljiv je i podatak iz djela Vincenta Kadlubeka "Chronica Polonorum" iz 13. st. o osvajanjima Boleslava Hrabrog, koji autor donosi u bilješci, a koji je podvrgao svojoj vlasti "Hunos seu Hungaros, Cravacios et Mardos", te proširio svoje granice do njemačke granice na uštrb poľapskih Srba. Mislimo, ipak, da se "Mardos" odnosi na Moravce, a "Cravacias" na Hrvate na prostoru bivše kneževine Slavnikovića. Poznato je da je u poljsko-češkom ratu na poljskoj strani sudjelovao i posljednji knez iz dinastije Slavnikovića, Sobeslav, koji je i poginuo prilikom borbi za Prag. Kako nam se čini, ni ovo ne govori ništa u prilog autorove teze o Hrvatima na Sali, ali vraća pozornost na povijest Hrvata u Češkoj.

Autor, nadalje, priča o izvještaju španjolskoga židovskog trgovca robljem Ibrahima ibn Jaquba iz 973. godine o slavenskim narodima. Na žalost, ni njega ne shaća potpuno, te si opet dopušta generalizacije. Nakon što konstatira da Ibrahim ibn Jaqub spominje Hrvate pod imenom Hairavas, te da ih stavlja do Sasa i Kašuba, autor citira jedan citat iz navedenog djela u hrvatskom prijevodu u kojem među ostalim stoji: "Slaveni su imali četiri kralja, i to kralja Bugarske, kralja Boleslava iz Praga, Češke i Krakova, Miška kralja na sjeveru i kralja Nakona na krajnjem zapadu" (str. 27). Nakon toga konstatira da zemlja kralja Nakona graniči na zapadu sa Sasima. "a

jedan dio s Dancima" (str. 27), te donosi njezin opis. Niti u tom navodu niti u prepričanom djelu teksta, ne nalazi se nikakav podatak na temelju kojeg bi se moglo zaključiti da je Nakon kralj upravo naroda Hairalas, a općenito je poznato, pa čak i samom autoru, da je Nakon kralj Bodrića. Nismo na žalost mogli konzultirati izdanje Ibrahima ibn Jaquba, ali je poznato da su autori koji su ga koristili, npr. prvi izdavač tog rukopisa Westberg i F. Šišić smatrali da se podaci o Hrvatima na sjeveru odnose na podatke o češkim Hrvatima, o čemu smo već dovoljno govorili u ovoj recenziji. Autor to mišljenje uopće ne spominje, a iz navedenog izvora dolazi do paradoksalnog zaključka: "Kako njemački izvori iz 10. stoljeća nazivaju Nakona kraljem Abodrita, onda nam je to dokaz da su svi oni abodritski kraljevi među polapskim Slavenima sve od kralja Visana, ili kako su ga do sada zvali Višeslava, zapravo hrvatski kraljevi." (1) (str. 28).

Sljedeća cjelina "Doseljenje Hrvata" nema nikakva uvodnog dijela, a podijeljena je na dva poglavlja: "Doseljenje panonskih Hrvata" (str. 30-38) i "Doseljenje dalmatinskih Hrvata" (str. 38-45).

U poglavlju "Doseljenje panonskih Hrvata" autor, na temelju podataka Konstantina Porfirogeneta, u kojima se izričito spominje Dalmacija kao mjesto doseljenja Hrvata, zaključuje da ne može biti riječi o Dalmaciji, jer u njoj nisu bili naseljeni Avari, te na osnovi toga tvrdi da se radi o Panoniji. Pri tom ukratko prikazuje povijest doseljenja Avara i Slavena u Panoniju i današnju Sloveniju, te zaključuje da se tu ne radi "o Slavenima koji bi iz Podunavlja prodirali prema Noriku i istočnim Alpama, nego da bi ovo morali biti prethodnici Hrvata, koji dolaze s onu stranu Bavorske, s Crvene i Bijele Majne, rijeke Rednitz i Sale i idu prema izvoru rijeke Odre u Slovačkoj te na rijeku Moravu, a odatle prodiru preko Alpa i Slovenije u Panonsku nizinu i u Istru" (str. 33-34). Da bi potkrijepio ovu svoju hipotezu, autor prepričava pojedine događaje iz rane slovenske povijesti, proglašavajući da se radi o Hrvatima. U sklopu toga autor ponovo prelazi na teren filologije i citira mjesta koja u sebi sadržavaju korijen Hrvat, s kojima bismo se mogli složiti, kao i ona koja sadržavaju korijen Hum ili gast, a za koja se ne bismo mogli složiti da su specifično hrvatska. Usput budi rečeno, toponimi s imenom Hrvat u korijenu već su često korišteni u historiografiji.

U poglavlju "Doseljenje dalmatinskih Hrvata" autor pokušava ustanoviti vezu Hrvata s onim Slavenima koji su preko Dunava prodirali u Bizantsko Carstvo. Pritom opet izjednačava Hrvate s brojnim slavenskim plemenima. Tako, pričajući o bizantsko-slavenskim sukobima u vrijeme cara Mauricija zaključuje: "Ovaj rat se prema mojem shvaćanju vodio protiv Slavena Hrvata, jer se spominje njihov vojskovođa "Ardagastus", što je po meni nitko drugi nego hrvatski kralj Radogost." To je posve proizvoljan i neargumentiran zaključak. O kakvom se hrvatskom kralju Radogostu radi nije jasno, kao ni razlog zašto bi on bio hrvatski kralj. Valjda u skladu sa, u prvom poglavlju navedenom, tezom o bogu Radogostu, o kojoj smo već govorili.

Sljedeće poglavlje nosi naslov "Posljednje doseljenje Hrvata s kraljem Visanom (Višeslavom) 791." (str. 46-55). Trebalo bi pretpostaviti da će biti riječ o nekakvoj seobi, ali se zapravo radi o sudjelovanju polapskih Slavena i bodričkog vojvode Višana u vojnom pohodu Karla Velikog protiv Avara 791-799. godine. Sam pohod je, uz manje ograde, prikazan korektno. Pri tome autora privlači činjenica da je papin legat u doba tog rata bio neki Ivan, te ga to uvjerava da je riječ o svećeniku Ivanu s natpisa krstionice kneza Višeslava, a navedeni Višan sam knez Višeslav. Autor predlaže novo čitanje natpisa na krstionici u kojem bi dosadašnje čitanje "VVISASCLAVO DVCE" trebalo biti "VVITSSA SCLAVORUM DVCE", te cijela sintagma prevoditi "ZA VRIJEME SLAVENSKOG VOJSKOVOĐE VISANA". Ne čini nam se previše vjerojatno da su sva dosadašnja čitanja navedenog natpisa bila kriva, ali nismo imali mogućnost ponovno to provjeriti na originalu. Mislimo da se ipak radi o oštećenjima navedenog natpisa, a ne o siglama, koje autor čita kao infiks -t- i sufiks -orum. S obzirom na prije navedena tumačenja "hrvatstva" polapskih Slavena, te na to da on uopće ne sumnja da bi krstionica mogla biti bilo čija osim hrvatskog kneza, ta mu ideja potpuno potvrđuje njegovu konstrukciju. Problem je, kako je

to i poznato iz arheološke stručne literature, da je krstionica pronađena u Veneciji u XIX. stoljeću, a njezino povezivanje s hrvatskom poviješću rezultat je domišljanja, a ne sigurna činjenica. Prema tome nije moguće dokazivati "hrvatstvo" Višana krstionicom, čak i ako je čitanje točno, nego samo potpuno izbaciti krstionicu iz hrvatske povijesti i uključiti je u povijest polapskih Slavena. Srećom, ni to nije u ovom slučaju sigurno. U istom poglavlju autor dotiče i pitanje vlasti u Panoniji, ali i u tom slučaju čini svoju uobičajenu pogrešku "pohrvaćivanja" pojedinih susjednih slavenskih knezova. Tako Hrvatom proglašava Negomira, vezala bavarske kneginje Judite, iako je iz teksta koji navodi u bilješci jasno da se radi o nekom karantanskom plemiću.

Na ovo se poglavlje nadovezuje sljedeće poglavlje "Uloga krstionice za pokrštenje Hrvata" (str. 56-66). Autor prvo ukratko citira mišljenje N. Klaić o stanju historiografije o pokrštavanju Hrvata, te iznosi mišljenje da su do sada premalo uzimani u obzir karolinški izvori o pokrštenju Hrvata, za koje smatra da se nalaze u državnoj biblioteci u Münchenu. Na žalost, autor ne navodi niti koji su to rukopisi, niti o čemu govore te ova doista zanimljiva informacija ostaje jedino kao senzacionalistički pristup znanstvenoj problematici.

Na onovi podatka iz djela "Annales regni Francorum" autor smatra da je Karlo Veliki poveo rat protiv Avara "zbog prevelikih i nesnosnih zlodjela, koje protiv svete crkve ili kršćanskog naroda čine Avari" (str. 57), da je taj kršćanski narod stanovništvo Panonije, te u skladu s prije navedenom tezom da su se Hrvati doselili u Panoniju, a ne u Dalmaciju, da je tu riječ o Hrvatima. Mislimo da nije nužno komentirati ovu rečenicu. Autor, nadalje, astronomsko-kronološko spominjanje Marsa i Merkura u pismu Karla Velikog carici Fastradi koje je citirao u prethodnom poglavlju, tumači nekakvim pozivanjem na poganska božanstva Radogosta i Verovita, za što u jednom inače kršćanstvom duboko prožetom pismu, ne vidimo nikakve osnove. U istom poglavlju autor ispravno ističe važnost karolinškog kulturnog kruga okupljenog oko palatinske škole u Aachenu i njezine centralne osobe Alkuina, te citira brojna Alkuinova pisma vezana uz pokrštenje Avara. Autor prikazuje ukratko utjecaj Salburške i Akvilejske nadbiskupije na pokrštenje Slavena, no pri tom i dalje ističe da se radi o pokrštavanju Hrvata za što u izvorima kojima se koristi nema nikakve potvrde. Unatoč tome, uz manje korekcije ovaj dio rasprave je dobar.

Problem postaje veći kada autor govori o prostoru Dalmacije. Autor pokušava, na temelju natpisa župana Godežala, kojeg zove Godeslav, ponovno naglašavajući druga čitanja pogrešnim, datirati crkvu sv. Križa u kraj 8. stoljeća. Mislimo da je važno upozoriti na činjenicu da se kod navratnika radi o spoliju, koji samim time nužno mora biti stariji od same građevine u koju je uzidan, te može predstavljati samo *terminus ante quam non*, a nikako siguran element datacije.

Pretposljednje poglavlje "Legenda ili istina o petorici braće i dvije sestre" (str. 67-75) pokušava na temelju toponomastike riješiti problem istinitosti legende o petorici braće i dvije sestre koji su prema navodima Konstantina Porfirogeneta doveli Hrvate na jug. Poglavlje je uglavnom interesantno jer donosi niz srednjovjekovnih toponima u porječju Sale koji se mogu povezati s imenima navedene braće ili etnonimom Hrvati, ali su zaključci o istinitosti te priče pretjerani, a i svi navedeni toponimi ne mogu se u jednakoj mjeri povezati s navedenom legendom.

Posljednja cjelina "Vladari u Bijeloj Hrvatskoj" (str. 76-89) daje mnogo zanimljivih podataka o brojnim vladarima polapskih slavenskih naroda u rasponu od 789. do 1221. godine, ali je prožeta već spomenutom autorovom nekritičnošću i proglašavanjem ovih vladara za hrvatske kraljeve. Sami tekstovi o pojedinim vladarima su uglavnom korektni.

Kako je iz svega što smo naveli jasno, ne radi se o ozbiljnom znanstvenom djelu na koje bi se trebalo ovako opširno osvrnuti. No, unatoč tome, sama činjenica da se u javnosti sve lakše prihvaćaju pojedine nekritične prosudbe kao znanstvene u nedostatku kritičkog vrednovanja tekstova u javnosti, smatrali smo da je na njezinu pojavu potrebno odgovoriti na ovaj način. Autor knjige je amater-povjesničar koji je prilikom njezine izrade uložio znatan trud, ali je na žalost vidljiv nedostatak stručnosti.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb

Ivan KAMPUŠ, Zagreb

Tomislav RAUKAR, Zagreb

Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

TAJNIK REDAKCIJE

Ivica PRLENDER

LEKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Zagreb, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet

Ul. Đure Salaja 3

Narudžbe šaljite na navedenu adresu

Cijena ovog broja iznosi 100 kuna

Izdanje časopisa sufinancira

Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske

Slog i prijelom na kompjutoru: DENONA, Pergošićeva 8 – Zagreb

Tisak: KRATIS, Vrapčanska 15 – Zagreb, svibanj 1995.

Uvez: GRAFOUVEZ, HBZ 41 – Velika Gorica